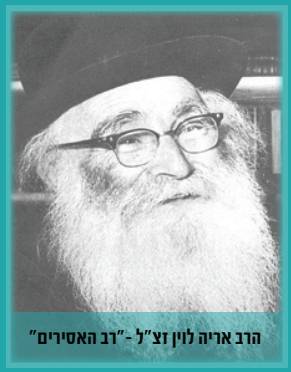
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 232

י' חשון תשפ"ב

פרשת לך לך

דרך חיים

"ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה. ואברכה מברכיך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה. וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" (בראשית יב א-ד). אברהם אבינו לא מהסס למול ציווי ה' ויוצא תיכף לעשות רצון קונו, ולוט אחיינו מצטרף אליו לכל מסעותיו.

לוט שותף עם אברהם לאורך כל הדרך. בחזרת אברהם ממצרים מדגישה לנו התורה "וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים" (בראשית יג ה), אומר רש"י "מי גרם שהיתה לו זאת? הליכתו עם אברם". ומכח אותו ריבוי לו זכה לוט נאלץ אברהם לבקש ממנו להיפרד משום ש"אנשים אחים אנחנו" וריבוי הממון הביא לסכסוך בין רועי צאנם. התנהגותו של אברהם אבינו נראית תמוהה מאד, שכן עם כולם נוהג אברהם אבינו בסבלנות מופלגת. מקרב הוא גרים, מלמד תועים בינה, הוא אף זוכה לתואר "אב המון גוים", ושונה הוא בתכלית מאישיותו של נח בה עסקנו בשבוע שעבר- מסור הוא כל כולו למען האחר, עד כדי תפילה על אנשי סדום הרעים והחטאים. לעומת זאת, דווקא כלפי אחיינו אין הוא נוהג במידת הסבלנות, ומכריע מיד להיפרד ממנו בעקבות ריב בין רועיהם. מדוע לא רואה אברהם לנכון לפתור את המקרה הזה באופן של קרבה ואהבה? מדוע נוהג אברהם אבינו אחרת עם לוט, שלא כפי שנהג עם שאר בני דורו?!

יש להבין שאברהם אבינו לא איבד את סבלנותו, אדרבה מעוניין הוא בקרבה ושימור האהבה, ולכן מבקש הוא "ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו" (שם ח) פרידה שכולה אהבה ולא מחלוקת ושנאה חלילה. לכן אברהם אבינו אף מורה ללוט להיות זה שבוחר את המקום בו מעוניין, שיזכה הוא בחלק הטוב. מבאר בעל הטורים שסופי התיבות של המילים "ויפרדו איש מעל אחיו אברם" (שם יא-יב) הוא 'שלום'. זאת אומרת שכל הפרידה היא פרידה של שלום. אברהם אבינו לא הסיר את חסותו ממנו גם בשעת הפרידה, והראיה היא כי בשעה שנצרך לו במלחמת המלכים מיד "וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן" (שם יד יד). אברהם מייצר ריחוק קל על מנת שהריחוק לא יהיה מוחלט, בתקוה שאולי הריחוק הקל הזה יעורר את לוט להבין שהדרך בה הוא הולך מובילה אותו לניתוק ופירוד מוחלט מאברהם.

אם לוט היה מתבונן בדברי אברהם שאמר "הפרד נא מעלי" היה עליו לצווח תיכף ומיד 'חלילה, כל הפורש ממך כפורש מן החיים', ולהעמיד תיכף ומיד את רועיו על טעותם. התבוננות זו אינה רק במישור

המשך בעמוד הבא

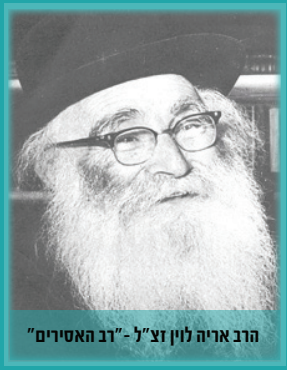
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

הרוחני, אלא אף במישור הגשמי, שהרי קודם הליכתו עם אברהם לא היה ללוט דבר מכל העושר המופלג לו זכה בכח הליכתם המשותפת. אבל לוט לא נזדעזע, ולא התרגש מהאפשרות להפרד מאברהם ואלוהיו. ונשאלת השאלה, כיצד זה שקודם לכן לוט התלווה לכל המסעות, ולא עזב את אברהם כלל, וכעת נכון הוא להיפרד היפרדות גמורה ומיידית.

אומר הגאון החת"ם סופר שהליכתו של לוט עם אברהם כבר מתחילה לא הייתה מתוך רצון וכוונה להדבק בדרכו של אברהם, שכן נאמר "וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט" ומיד מוזכר "אברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" שני חלקי פסוק שלכאורה אינם שייכים האחד לשני. אלא שכל טעם הליכת לוט עימו הייתה בגלל גילו המופלג של אברהם. לוט ראה כי הנה קרב יום מותו של אברהם אבינו ואין לו בנים, וממילא יהיה הוא היורש היחידי, ולכן לא נמנע מללכת עם אברהם לכל אורך מסעותיו. ממילא כעת, שמכח הפירוד מאברהם יש לו סיכוי ותקוה להגדיל את רכושו, מיד נענה הוא לזה בחפץ לב. כך לוט ירוויח משני העולמות- מחד יילך הוא אל סדום כי כולה משקה, ויוכל מכח עושרו המופלג לרכוש את העיר וליהנות ממנה, ומצד שני מכח הבטחת אברהם שלא ירחיק עצמו ממנו יזכה הוא להיות היורש הראשון של ממונו.

לוט בהליכתו עם אברהם זכה לא רק לעושר גשמי, אלא אף לעושר רוחני, כפי שנאמר "וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים" ודרשו חז"ל (בראשית רבה מב) "רבי טוביה בר יצחק אמר: שני אהלים- רות המואביה ונעמה העמונית. דכוותה: "קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך וגו'"... אמר רבי יצחק: "מצאתי דוד עבדי" (תהלים פט), היכן מצאתיו? בסדום". זאת אומרת ששורש מלכות בית דוד נמצא בסדום. דווקא ממנו מתחילה כל מעלת החסד של רות המואביה, שכן לוט ספג מתכונת החסד של אברהם אבינו בהליכתו עימו. זה מה שנאמר "ויהי בשחת אלהים את ערי הככר ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפך את הערים אשר ישב בהן לוט" (בראשית יט כט), זכירת אלהים את אברהם היא זכירת מידת החסד של אברהם שהושרשה אצל לוט ומכוחה ראוי לוט להינצל. שכן המלאכים שהצילו את לוט נכנסו לביתו מכח הכנסת אורחים מופלגת בה נהג עימם, על אף שהרגו את ביתו, כדרכו של אברהם דודו.

שתי האומות היחידות שאיננו מקבלים לעולם - עמון ומואב הן יוצאות חלציו של לוט. גם לאחר עשר דורות איננו מקבלים את עמון ומואב לתוך עם ישראל, והטעם הוא משום שלא קדמו את ישראל בעלותם ממצרים בלחם ובמים. ולכאורה, מה היה הצורך שיקדמו בלחם ומים, הלא ישראל אכלו מהמן ושתו מהבאר?! אלא שכל זכות הקיום של עמון ומואב החל בזכות הכנסת האורחים וגמילות חסדים

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

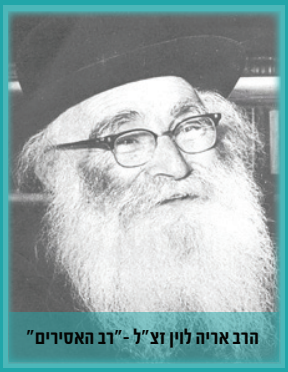
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

בלחם ומים שבה נהג אברהם אבינו, ממילא כיצד תיתכן כזו כפיות טובה והימנעות מהשבת אותו החסד לבניו - בני ישראל. אמנם רות המואביה ונעמה העמונית כוחם היה מכח החסד הזה שהיה בהם, במה שלוט נהג בדרכו של אברהם טרם הביא את עמון ומואב לעולם, ולכן נקבע "עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית" (יבמות עז.), אותה מידת החסד תתבטא בהנהגת רות שנהגה בגמילות חסד עם החיים ועם המתים (רות רבה ב יד).

לוט מחד הולך עם אברהם רק מתוך אינטרס ורצון להצלחה אישית, ומצד שני אנו רואים כי מושפע הוא מרוחו ועולמו הנפשי של אברהם אבינו. לאחר מלחמת המלכים אנו רואים שאין לוט שב אל חיקו של אברהם אבינו, אדרבה שב הוא לסדום לעוד עשרים וארבע שנים עד הפיכתה. גם אז בשעת ההפיכה עושה עימו הקב"ה חסד ומצילו בעזרת אותם מלאכים, ובכל זאת לא נפקחות עיניו. ויש להבין איך יתכן הדבר, רואה אתה את תורת החסד של אברהם ומידותיו, רואה אתה את הברכה לה הוא זוכה, מאידך רואה אתה את הרשעות של סדום מה שיביא לבסוף לחורבנה, כיצד ניתן להעלים עין מכך ולא לשוב אל אברהם?

אלא שלוט רואה שאברהם שם לנגד עיניו את הצורך לתיקון העולם. התורה מגלה לנו שלוט הלך לסדום משום שכולה משקה, אך כלפי חוץ היה לוט באיצטלא שהולך הוא להעלות את המקומות הנמוכים והנפולים, ולגלות שם את עולם החסד של אברהם. כמה אנו למדים מכך את מידת הזהירות והבחינה היתירה שאדם צריך לעשות בגנזי ליבו גם בבואו לעשות מעשה טוב, שמא טמון וחבוי בתוכו עצת היצר הרע הבא להסיטנו מקרבת אלקים. ועוד יותר מזה עד כמה כוחה של מידת החסד, שעל אף שלוט קלקל מה שקלקל זכה הוא לדורות הבאים במעלות מופלגות של נשים צדקניות ומלכות ישראל בכל הוד ותפארת רק מכח מעשי החסד שירש מאברהם אבינו.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

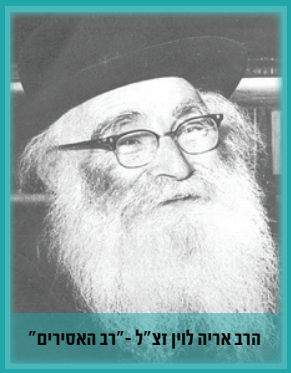
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

סיפר הראשל"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל:

ליוויתי את ר' אריה בתום תפילתו מבית הכנסת 'זהרי חמה' בדרכו לבית-הכלא המרכזי. ניגשה אליו אשה קשת יום ושטחה בפניו את צרותיה ועוניה. השיב לה ר' אריה: "אשתדל לראות מה ניתן לעשות למענך, סורי אליי מחר, ואי"ה אסייע בידך ככל שידי משגת". "מכירה אני בטבעם של הרבנים", השיבה האשה, "הכל מבטיחים 'תבואי מחר, תבואי מחר' ואינם נוקפים אצבע...".

כיוון ששמע כך אמר לה: "המתיני נא קמעא". מיד סקר במבטו את פני העוברים ושבים, וכאשר ראה אנשים 'בעלי צורה' ניגש אליהם וביקש שיסייעו בידו לסייע לאותה אשה, והחל לקבץ כספים עבורה. משעלה הדבר בידו, ניגש הוא לאותה אשה הממתנת לו ואמר לה: "הא לך כספים אלה שעלה בידי להשיג עבורך, ובלבד שתבטיחי לי ששוב לא תאמרי 'הרבנים מבטיחים ואומרים 'מחר, מחר' ונעלמים מהם...".

(צדיק יסוד עולם עמוד 122)

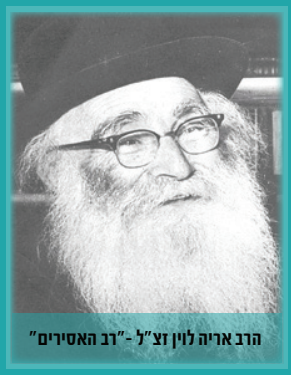
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

כפי שדנו בעבר חיוב ברכת המזון בשיעור הראוי מקורו מן התורה, שנאמר "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך" (דברים ח י). שיעור האכילה המחייבת מן התורה הוא שיעור 'כדי שביעה', ולהלכה אנו מחייבים ברכת המזון מדרבנן כבר משיעור של 'כזית' פת.

ברכת המזון מחולקת לד' ברכות: ברכת הזן, ברכת הארץ, ברכת בונה ירושלים וברכת הטוב והמטיב. ג' הברכות הראשונות הן חובת ברכת המזון מן התורה, בעוד הברכה הרביעית חיובה מדברי חכמים.

אומרת הגמרא (ברכות מח:) "אמר רב נחמן: משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ, דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים: דוד תקן "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך" ושלמה תקן "על הבית הגדול והקדוש". "הטוב והמיטיב" ביבנה תקנוה, כנגד הרוגי ביתר. דאמר רב מתנא: אותו היום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה, תקנו ביבנה הטוב והמיטיב".

כמה הקפדות מלמדת אותנו הגמרא (שם) בנוסח ברכת המזון. בברכת הארץ מחויב כל אדם להזכיר את שבחה של ארץ ישראל במילים "ארץ חמדה טובה ורחבה" ולהזכיר את עניין הברית והתורה, כאשר למנהג אשכנז משתמשים בנוסח "על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלימדתנו", בעוד בני ספרד אומרים "ברית ותורה חיים ומזון". ובברכה זו יש לפתוח ולחתום בהודיה, וזה מה שאנו אומרים "נודה לך" וממשיכים "ועל הכל ה' אלהינו אנחנו מודים לך". הברכה השלישית - ברכת בונה ירושלים עברה שינוי בנוסחיה. כלשון הטור (אורח חיים קפח) "דודאי קודם הכיבוש ובנין הארץ לא אמרו כמו אחר הכיבוש והבנין, כמו שאין אנו אומרים מטבע שטבעו דוד ושלמה, שאנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות הבית והם היו מבקשים להמשיך שלות הארץ והמלכות והבית". הוה אומר, שבשונה מבימי דוד שבנוסח ברכה זו היו אומרים רק "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך", ומימי שלמה שהוסיף "על הבית הגדול והקדוש" אנו מזכירים גם את הצורך ל"ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו", וכן קודם ההגעה לירושלים ודאי ברכו ברכה זו, שכאמור מן התורה היא, אלא שאמרוה בנוסח אחר. וברכה זו חותמים ב"אמן" אף על ברכת עצמו, כדרך ברכה שמסיימת רצף של ברכות, ואף שאחריה באה ברכת "הטוב והמטיב", סוף סוף אין היא מן התורה ונצטרפה לנוסח ברכת המזון רק מאוחר יותר על ידי חכמים.

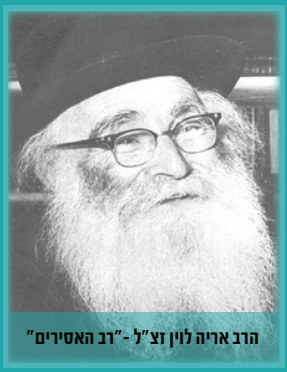
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | מה הדרך הנכונה, לתת לאביו ליטול ראשון או אחרון?

תשובה | בזמן התלמוד כל אחד היה אוכל על שולחן קטן משלו, ולכן היו מכבדים את הגדול והחשוב שבבית ליטול ידיים ראשון, שאז היה נוטל ומיד ניגש לאכול. אך כיום שאנו אוכלים על שולחן אחד גדול, אם הגדול ייטול ראשון את ידיו הרי שייאלץ להמתין לכולם ואין זה מכבודו, ומאידך אם ייטול אחרון שאר הסועדים ממתינים לו ויש להם הפסק. ולכן הדבר הנכון הוא שהגדול- האב או הרב ייטול את ידיו ראשון ומיד יברך "המוציא", ואחריו ייטלו שאר הסועדים ויברכו "המוציא" לעצמם. וכך פוסק מרן המ"ב (סו"ס קסד עיי"ש היטב). והרב חיים קנייבסקי שליט"א נוהג ליטול ראשון ולהניח ידיו על החלות ולהמתין עד שכולם ייטלו את ידיהם, וכך נוהג רוב העולם, על אף שבכך נגרם לגדול הפסק.

שאלה | האם יש צורך לשפשף את ידיו זו בזה בין נטילת הידיים לאכילת הפת?

תשובה | מרן הרמ"א (קסב ג) פסק שאחרי הנטילה בכלי צריך לשפשף את ידיו זו בזו. ומרן המ"ב (שם סקכ"ד) ביאר שהטעם הוא שבכך מעביר את הלכלוך. והפמ"ג כתב שהטעם הוא כדי שיגיעו המי לכל חלקי אצבעותיו עד פיסת כף היד. על כל פנים כך יש לנהוג כאשר שופכים על כל יד רביעית מים בלבד, שזהו שיעור קטן מאוד -(86cc) כחצי כוס חד-פעמית. ועל פי הסוד יש לאחר מכן להרים ידיו כלפי מעלה כנגד הפנים ולברך.